

MARCIN FRANCISZEK RDZAK
doktorant, Uniwersytet Jana Pawła II w Krakowie
ORCID: 0000-0002-1804-316X

KONTRAKTY I UMOWY Z ARCHIWUM WIĘKSZEGO KLASZTORU KARMELITÓW STAREJ OBSERWY WE LWOWIE (XVII–XVIII W.)

STRESZCZENIE: Problematyka archiwoznawcza i aktoznawcza dokumentacji powstałej w kancelariach kościelnych w XVIII i XIX wieku pozostaje tematem poruszonym powierzchownie. Często wiedza o ówczesnej działalności archiwotwórczej kancelarii zakonnych ogranicza się tylko do typów dokumentacji charakterystycznych dla danego etapu rozwoju form kancelaryjnych. Autor artykułu przebadiał archiwum większego klasztoru lwowskiego pod kątem znajdujących się tam umów i kontraktów zawieranych z osobami prywatnymi, następnie przedstawił ich najbardziej charakterystyczne cechy.

SŁOWA KLUCZOWE: archiwoznawstwo, Galicja, karmelici trzewickowi, Lwów.

CONTRACTS AND AGREEMENTS FROM THE ARCHIVES OF THE LARGER MONASTERY OF CARMELITES OF THE ANCIENT OBSERVANCE IN LVIV (17TH–18TH CENTURY)

ABSTRACT: The subject of archival and documentary studies of documents created in church offices in the 18th and 19th centuries remains a superficially studied topic. Often, knowledge of the past archiving activity of church offices is limited only to the types of documentation specific to a given stage of development of the office forms. The article presents the most characteristic features of agreements and contracts concluded with private persons from the archives of the larger Lviv monastery.

KEYWORDS: archival studies, Galicia, Calced Carmelites, Lviv.

Translated by Hanna Rybkowska

Badania akt i procesów aktotwórczych uznawane są za jedną z głównych działań badawczych archiwistyki. Aleksander Gieysztor nazwał je nawet „archiwistyką właściwą”¹. Stan badań nad kancelariami kościelnymi zwłaszcza XVI–XIX w. nie jest zbyt imponujący. Badacze koncentrowali się głównie na kancelariach średniowiecznych i dwudziestowiecznych². Natomiast wyniki refleksji naukowej nad dziejami miasta Lwowa już prezentowane³. Niniejszy tekst przedstawia podstawowe cechy umów i kontraktów z archiwum klasztoru większego karmelitów lwowskich obecnie znajdujące się w Archiwum Klasztoru Karmelitów Na Piasku w Krakowie.

Klasztor karmelitów starej obserwy (trzewickowych, wzutych) we Lwowie powstał dzięki zbiorowej woli mieszczan lwowskich na terenie należącym do miasta na przedmieściu miejskim za Bramą Halicką⁴ w 1444 roku⁵. Na nową fundację wyraził zgodę kasztelan

¹ Przegląd literatury pod tym kątem zob. B. R y s z e w s k i, *Archiwistyka. Przedmiot, zakres, podział. Studia nad problemem*, Warszawa–Poznań 1972, s. 56–59.

² H. E. W y c z a w s k i, *Przygotowanie do studiów w archiwach kościelnych*, Kalwaria Zebrzydowska 1989, s. 301–322; M. D ę b o w s k a, *Stan badań nad kancelariami kościelnymi*, „Archiva Ecclesiastica” nr 4:2007, s. 7–18; J. M a r e c k i, *Podstawowe pojęcia archiwalne (cz. 3). Kancelaria*, „Archiva Ecclesiastica”, nr 4:2007, s. 19–34; M. R d z a k, *Kancelarie kościelne w Polsce. Stan i perspektywy badań*, [w:] *Badania inspirowane chrześcijaństwem*, Kraków 2017, s. 92–103.

³ J. S k o c z e k, *Dotychczasowy stan badań nad dziejami i miasta Lwowa*, „Kwartalnik Historyczny”, R. 39:1925, s. 336–350; H. M a d u r o w i c z - U r b a ń s k a, *Lwów – stolica Galicji. Stan badań nad demograficznym, gospodarczym i cywilizacyjnym rozwojem miasta doby autonomicznej w świetle polskiej historiografii*, „Studia Austro-Polonica”, nr 5:1997, s. 167–172; H. M a d u r o w i c z - U r b a ń s k a, *Stan badań nad historią Lwowa w latach 1772–1918*, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie”, nr 126:1992, s. 31–43; I. R ö s k a u - R y d e l, *Stan badań nad dziejami Lwowa w latach 1772–1848*, [w:] *Lwów. Miasto, społeczeństwo, kultura. Studia z dziejów Lwowa*, t. 2, red. H. Ż a l i ń s k i, K. K a r o l c z a k, Kraków 1998, s. 363–373; J. P u r c h l a, *Czy Lwów wybiję się na „mikrokosmos”? Uwagi na marginesie książki Markiana Prokopowycza Habsburg Lemberg. Architecture, Public Space, and Politics in the Galician Capital, 1772–1914*, *West Lafayette, Indiana* 2008, ss. 365, „Kwartalnik Historyczny”, R. 119(2):2012, s. 341–363.

⁴ *Annalium Urbis Leopoliensis, Tomus Extravagans. Juris Publici et Privati, Revolutiones in Regno et Continentia; praesertim in Provinciis Russie, Ecclesiastica et Civilia Bona et Mala, Prospera, et Adversa, Casus et eventus varios variorum, in varii Rebus, Personie, et Materii, Enuntians: Orbita temporum et Fortunae rotatos. Periodo autem satis rotunda antea Perillustris Adm. Rdi. Dni. Joannis Thomas Josephowicz Canonici Cathedralis Leopoliensis. Evolutos. Nunc cura ac Labore Adm. Rdi. Pris. Sac. Th. Mri. et D. Valeriani Gruszczyński Dffris Proviae Priori Cntus joris. Leopol. Carmelitarum.*

i starosta krakowski Jan z Czyżowa oraz wojewoda i starosta ruski Piotr Odrowąż w dniu 26 lutego 1444 r.⁶. Kościół umiejscowiony niedaleko greckokatolickiej cerkwi miał być pod wezwaniem św. Leonarda, wyznawcy. Prowincjał karmelitów Jan Wolin 7 października 1444 r. wystawił w Krakowie dokument, w którym zakazywał braciom swojego zakonu warzenia piwa, udzielania gościny ludziom przeciwnym interesom miasta (*homines dicte civitatis emulos*) oraz nakazał doprowadzić do końca prace budowlane klasztoru i kościoła. Powyższe nakazy i zakazy umocował zakonnym posłuszeństwem oraz zagroził nałożeniem kary ekskomuniki w przypadku, gdy nie zostaną zrealizowane (*mandamus in virtute sancte obediencie et sub excomunicacionis pena*)⁷. Karmelici niedługo jednak cieszyli się nowym konwentem na przedmie-

*In novum exemplar reproductos et ordinatos Cum additione Indicis copiosi Contentorum, ad Calamum Amanucensis Religiosi ejusdem Ord. Novitii, Porrectus, Pro usu Carmelitarum Ad eruditionem, notitiam et memoria Posteriorum Datus Anno Salutis nostrae 1769. In eodem Contu Grlji jori Leopoliensi Carmelitarum A. R. Q., [w:] Biblioteka Naukowego Zakładu imienia Ossolińskich poświęcone dziejom, bibliografii, rozprawom i wiadomościom naukowym, t. 9, Lwów 1844, s. 253–254; T. Trajdos, *Karmelici we Lwowie w XV w.*, „Przegląd Historyczny”, nr 87/3:1996, s. 503.*

⁵ Starsza literatura podaje najczęściej rok 1442 lub 1443 jako datę lokacji klasztoru karmelitów we Lwowie, pojawia się ona również w nowszych opracowaniach. Dawniej uważano, że klasztor powstał w wyniku królewskiej fundacji Władysław Warneńczyka lub w intencji jego odnalezienia. Zob. I. Chodynicki, *Historia stoletniego królestw Galicyi i Lodomeryi miasta Lwowa od założenia jego aż do czasów teraźniejszych*, Lwów 1829, s. 383; D. Zubrzycki, *Kronika miasta Lwowa*, Lwów 1844, s. 105; I. Chodynicki, *Wiadomość historyczna o fundacjach klasztorów zakonu karmelitańskiego niegdyś w Polsce i Litwie, a później pod panowaniem Austrii, Rossy i Pruss zostających*, Lwów 1846, s. 26; A. Małeckki, *Klasztory i zakony w Polsce w obrębie wieków średnich*, „Przewodnik Naukowy i Literacki”, R. 3:1875, s. 798; *Szematyzm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1879*, Lwów 1879, s. 306; *Schematismus Ordinis Fratrum Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo A[n]tiquae R[egularis] O[bservantiae] in Provincia S[an]cti Josephi Sponsi B[eatae] V[iginis] M[ariae] Regni Galiciae cum M[agni] D[ucati] Cracoviensi Anno 1885*, Cracovia 1885, s. 17; J. Dębiński, *Karmelici trzewiczkowi i ich działalność ewangelizacyjna*, „Studia Włocławskie”, R. 19(2017), s. 477, 479; W. Kolałak, *Katalog Archiwum Klasztoru Karmelitów w Krakowie na Piasku*, Kraków 1997, s. 19; S. Sułeckki, *Księgozbiór klasztoru karmelitów na Piasku w Krakowie*, Kraków 2014, s. 28.

⁶ *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie*, t. 5, Lwów 1875, s. 127.

⁷ *Ibidem*, s. 146; O. M. Przybyłowski, *Archiwalia proveniencji zakonnej diecezji krakowskiej w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie*, „Studia Źródłoznawcze”, t. 49:2011, s. 120–121.

ściach Lwowa. Najprawdopodobniej już w 1453 r. klasztor został zniszczony w wyniku najazdu tatarskiego⁸.

W 1599 r. próbowano karmelitów osadzić przy lwowskim kościele pw. Matki Bożej Śnieżnej, jednak i ta fundacja nie przetrwała⁹. Powrócili oni do Lwowa dopiero w 1614 r., kiedy to otrzymali od Wojciecha Makucha¹⁰ dom z ogrodem niedaleko pierwotnej fundacji klasztoru, przy ulicy Garncarskiej na Przedmieściu Halickim¹¹. Budowa klasztoru spotkała się niestety ze zdecydowanym sprzeciwem władz miejskich¹². Zapis fundacyjny przedmieszczanina lwowskiego został w tym czasie wsparty przez Bonifacego Mniszcha¹³, który zaopatrzył zakonników w materiały budowlane z dóbr starościńskich¹⁴. Klasztor karmelitów we Lwowie musiał od początku swojej siedemnastowiecznej fundacji pokonać wiele przeszkód, które powodowały, że powstanie klasztoru karmelitów, kolejnych mendikantów we Lwowie stał pod znakiem zapytania¹⁵. Szczególną trudnością był sprzeciw rady miejskiej. Z tego

⁸ T. Trajdos, *op. cit.* s. 512.

⁹ AKKr 354, I fasc. sub lit. A, s. 21–23, Ekstrakt z ksiąg miejskich porozumienia magistratu z karmelitami, 1624; I. Chodynicki, *Historia stołecznego królestw Galicyi i Lodomeryi miasta Lwowa od założenia jego aż do czasów terażniejszych*, Lwów 1829, s. 383–384; I. Chodynicki, *Wiadomość historyczna o fundacjach klasztorów zakonu karmelitańskiego niegdyś w Polsce i Litwie, a później pod panowaniem Austrii, Rossy i Pruss zostających*, Lwów 1846, s. 26; *Schematismus Ordinis Fratrum Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo A[ntiquae] R[egularis] O[bservantiae] in Provincia S[an]cti Josephi Sponsi B[eatae] V[iginis] M[ariae] Regni Galiciae cum M[agni] D[ucati] Cracoviensi Anno 1885*, Cracovia 1885, s. 17.

¹⁰ Niewiele o nim wiadomo, oprócz tego, że był garncarzem i jako wdowiec ofiarował dom z ogrodem o. Elizeuszowi Niwińskiemu, przeorowi z Sąsiadowic, aby na tym miejscu powstał klasztor. Zob. AKKr 354, I fasc. sub lit. A, s. 21–22, Ekstrakt z ksiąg miejskich porozumienia magistratu z karmelitami, 1624; I. Chodynicki, *op. cit.* s. 26–27.

¹¹ AKKr 354, I fasc. sub lit. A, s. 5–6, Ekstrakt z ksiąg miejskich gródeckich oblaty zapisu Wojciecha Makucha dla karmelitów starej obserwwy, 6 V 1616.

¹² Zob. *Akta grodzkie...*, t. 10, Lwów 1884, s. 203 (nr 3209), 212 (nr 3381), 239 (nr 3891).

¹³ Stanisław Bonifacy Mniszech h. własnego (ok. 1580–20 XII 1644) – Urzędnik grodzki, starosta sanocki i lwowski. M. Horn, *Mniszech Stanisław Bonifacy*, [w:] PSB, t. 21, s. 486–487.

¹⁴ AKKr 354, I fasc. sub lit. B, s. 5, Dokument Stanisława Bonifacego Mniszcha dla lwowskiego klasztoru karmelitów, 12 I 1643; *Akta grodzkie i ziemskie...*, t. 10, Lwów 1884, s. 252 (nr 4113).

¹⁵ Dominikanie mieli klasztor we Lwowie od 1270 r. W mieście swoje domy mieli również franciszkanie czarni (od 1380 r.), bernardyni (od 1460 r.) i reformaci (od 1593 r.).

powodu pierwsze czynności prawne związane z przekazaniem nieruchomości karmelitom zostały wpisane do ksiąg miejskich Gródka Jagiełłońskiego¹⁶. Karmelici w 1624 r. otrzymali zezwolenie na budowę kościoła i klasztoru od magistratu pod warunkiem, że zostanie on postawiony z drewna¹⁷. Zgodę na budowę kościoła i klasztoru karmelickiego¹⁸ wydał również ordynariusz diecezji lwowskiej biskup Jan Próchnicki¹⁹.

Budynki klasztorne mocno ucierpiały w wyniku oblężenia przez kozaków w 1648 r., jednak po odbudowie przetrwały aż do XIX w. W 1782 r. wraz z wprowadzeniem polityki józefinizmu na terenie Galicji austriackiej rozpoczęły się kasaty klasztorów. Wśród nich znalazł się klasztor karmelitów trzewickowych. Pomimo tego udało się uzyskać pozwolenie na przeniesienie karmelitów w inne miejsce. Otrzymali oni klasztor po karmelitach bosych pod wezwaniem św. Michała²⁰. W nowym konwencie karmelici trzewickowi przebywali aż do

¹⁶ AKKr 354, I fasc. sub lit. A, s. 5–6, Ekstrakt z ksiąg miejskich gródceckich oblaty zapisu Wojciecha Makucha dla karmelitów starej obserwy, 6 V 1616. Na odwrotnej stronie znajduje się adnotacja o sporządzeniu aktu w 1615 r. i oblatowaniu go rok później. W dokumencie Wojciech Makuch nadmienia, że na jego gruncie stoi już kościół, w którym ojcowie karmelici odprawiają nabożeństwa. Dokument ten przedrukowano: *Zbiory archiwalne. Dokument II do historii klasztoru Karmelitańskiego we Lwowie [cz. 1]*, „Rozmaitości”, nr 22 z dn. 1 VI 1859, s. 174–175; *Zbiory archiwalne. Dokument II do historii klasztoru Karmelitańskiego we Lwowie [cz. 2]*, „Rozmaitości”, nr 23 z dn. 8 VI 1859, s. 182–183.

¹⁷ AKKr 354, I fasc. sub lit. A, s. 21–23, Ekstrakt z ksiąg miejskich porozumienia magistratu z karmelitami, 1624.

¹⁸ AKKr 354, I fasc. sub lit. A, s. 27, Kopia zezwolenia arcybiskupa lwowskiego i wieczystego administratora opactwa sieciechowskiego Jana Andrzeja Próchnickiego na budowę klasztoru karmelitańskiego przy ulicy zwanej Garncarską we Lwowie, 8 I 1625.

¹⁹ Jan Andrzej Próchnicki (1553–13 V 1633) – biskup lwowski. Syn Stefana Pruchnickiego i Zofii z Narojskich ur. najprawdopodobniej w Nikłowicach pod Sądową Wisznią. Studiował na Uniwersytecie Krakowskim, a następnie w ośrodkach akademickich we Włoszech (Padwa i być może Bolonia), Niemczech (Ingolstadt) i Niderlandach. Należał do środowiska bliskiego kard. Jerzemu Radziwiłłowi, dzięki któremu został kanonikiem krakowskim oraz opatem komendatoryjnym klasztoru benedyktynów w Sieciechowie. W 1607 r. został biskupem kamienieckim, a w 1614 r. ordynariuszem lwowskim. Zmarł we Lwowie, został pochowany w kościele katedralnym. Zob. M. Gębárovicz, *Jan Andrzej Próchnicki*, [w:] PSB, t. 28, s. 547–550; K. R. Prokop, *Arcybiskupi Halicy i Lwowscy obrządku łacińskiego. Szkice biograficzne*, Biały Dunajec – Ostroróg 2010, s. 161–171.

²⁰ Klasztor karmelitów bosych pw. św. Michała został skasowany w 1782 r. Następnie zostali do niego przeniesieni franciszkanie reformaci, którzy zajmowali go w latach 1783–1787, w późniejszym czasie stał się kościołem parafialnym (1787–1789),

1946 r., gdy zmuszeni byli do wyjazdu transportem repatriacyjnym do Krakowa. Zabrali ze sobą również całe archiwum²¹.

Kancelaria klasztorna służyła przeorowi konwentu (*prior localis*) w sprawowaniu urzędu. Odpowiadał on za wszystkie aspekty życia wspólnotowego klasztoru. W skład jego obowiązków wchodziło dbanie o finanse klasztoru. Do wpisywania przychodów i rozchodów służyły mu specjalne księgi. Wszystkie zapisy musiały się odbywać w obecności przeora. Dokumentowały nie tylko przychody i wydatki samego klasztoru, ale też inwentarz zakrystii i biblioteki²². Księgi i akta miały być przechowywane w skrzyni z trzema kluczami, z których jeden posiadał przeor, a dwa pozostałe dwóch starszych braci wybranych spośród radców²³.

Poważniejsze zmiany w konstytucjach zakonnych przyniósł dopiero XX wiek. W 1904 roku został wprowadzony urząd ekonomy klasztoru²⁴. To na jego barki spadł obowiązek troski o księgi przychodów

a ostatecznie przeniesiono do niego karmelitów starej obserwy (1789–1946). Wezwanie kościoła św. Michała zostało zmienione na Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w czasie konsekracji świątyni w 1871 r. Zob. *Catalogus universi venerabilis cleri saecularis et regularis archidiececesis leopolitanae ritus latini pro Anno Domini MDCCCLXXV*, Leopoli 1875, s. 134; J. Krętosz, *Archidiecezja lwowska obrządku łacińskiego w okresie józefinizmu, 1772–1815*, Katowice 1996, s. 190, 270.

²¹ Ostatnie nabożeństwo karmelici odprawili w swoim lwowskim kościele 19 V 1946 r. AKKr 339, Kronika klasztorna oo. karmelitów we Lwowie, s. 43–45.

²² „Item in archa autem illa sit liber vel papyrus in quo in praesentia prioris et dictorum fratrum scribantur summe receptorum et expansarum illius conventus in qualibet septimana ad memoriam receptorum et illorum qui nobis talia contulerunt”. *Corpus Constitutionum Ordinis Fratrum Beatissimae Virginis Mariae De Monte Carmelo*, vol. 1: 1281–1456, s. 393; Por. *Corpus Constitutionum...*, vol. 1: 1281–1456, s. 145; *Corpus Constitutionum...*, vol. 2: 1456–1904, s. 78, 253, 320; *Corpus Constitutionum...*, vol. 3: 1904–1995, s. 146.

²³ „Statuimus quod in quolibet conventu habeatur arca trium clavium, quorum unam teneat prior conventus, alias duas teneant duo fratres seniores inter tres electos consiliarios, vel custodes ad hoc electi per conventum, et in archa sit liber vel papyrus, in quo in praesentia prioris vel dictorum fratrum scribantur recepta et expensa illius conventus in qualibet septimana, ad memoriam receptorum et eorum, qui nobis talia contulerunt. Et in eodem libro seorsum scribantur omnia ad sacristiam pertinentia et ad dispensem vel ad alios usus communes notabiliora, et si huiusmodi augmentantur vel diminuantur, inserantur augmenta et deleantur diminuta, et scribantur sub quo dispensatore vel priore huiusmodi augmenta vel diminutiones acciderint, sub poena inobedientibus infligenda”. *Corpus Constitutionum...*, vol. 1: 1281–1456, s. 161.

²⁴ „In quolibet conuentu habeatur Oeconomus idoneus ad promouendum bonum domus a Capitulo conuentuali electus, qui actus ordinariae administrationis peragat sub

i rozchodów. Powołano również urząd sekretarza²⁵. Został on zobowiązany do prowadzenia ksiąg i akt konwentu. W zakresie jego obowiązków znalazło się również wpisywanie wyników wyborów, święceń, śmierci i innych podobnych (*et alia huiusmodi*)²⁶. Rola sekretarza nie ograniczała się jednak do prowadzenia bieżącej działalności kancelarii. Pod jego opieką znalazło się również archiwum²⁷. Rzetelność pracy sekretarza była nadzorowana przez przełożonego, którego kancelarię prowadził. Jako instrument nadzoru nad czynnościami kancelarii wymieniane były w konstytucjach wizytacje²⁸.

Dokumentacja, która w naturalny sposób z czasem narastała w kancelarii większego klasztoru lwowskiego, zapewne zgodnie z praktyką epoki i zaleceniami konstytucji, była przechowywana w skrzyni. Jednak w 1749 r. na kapitule prowincjalnej podjęto decyzję o przeznaczeniu jednego z pomieszczeń w klasztorach na archiwum prowincjalne²⁹. Pośród akt klasztoru lwowskiego znajdują się też dokumenty wystawione przez prowincjała, można więc przypuszczać, że archiwum klasztorne i prowincjalne ulokowano w jednym pomieszczeniu. Należy przy tym pamiętać, że niektórzy przeorowie klasztoru większego byli równocześnie prowincjałami lub kolejno wstępowali na te stanowiska³⁰.

directione Prioris et singulis mensibus reddat rationem eidem et Consiliariis status domestici circa debita tum actua tum passias”. *Corpus Constitutionum...*, vol. 3: 1904–1995, s. 134.

²⁵ *Corpus Constitutionum...*, vol. 3: 1904–1995, s. 146.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ „Secretarius curam habebit archiui conuentus in quo custodienda sunt acta Capitulum generalium, prouincialium et localium, necnon litterae Priori uel Procuratoris generalis et Prouincialis et alia documenta officialia et historica; praecipue ut ex eis probari possit omnia peracta fuisse debita licentia”. Zob. *Ibidem*.

²⁸ „Super hoc inuigilet tum Prior localis, tum Prouincialis in suis uisitationibus”. Zob. *Ibidem*.

²⁹ Archiwum Klasztoru Karmelitów w Krakowie na Piasku [dalej: AKKr] 338, Liber Memorabilium Conuentus Leopoliensis Ordinis Carmelitarum Antiquae Regular[is] Observ[antis], s. 89.

³⁰ Łukasz Drzazgowski (prowincjał prowincji polskiej 1638–1641, przeor 1629–1638, 1641–1646); Andrzej Kaliszkowski (prowincjał prowincji polskiej 1659–1664, przeor 1657–1659); Andrzej Barszczewski (prowincjał prowincji ruskiej 1726–1735, 1742–1744, 1751–1754, przeor 1739–1742); Elizeusz Skorynowicz (prowincjał prowincji galicyjskiej 1782–1788; przeor 1777–1784); Stanisław Gawroński (prowincjał prowincji galicyjskiej 1793–1806; przeor 1796–1803, 1810–1816); Szymon Hass (prowincjał prowincji galicyjskiej 1816–1825; przeor 1816–1822); Mikołaj Guzikowski (prowincjał prowincji galicyjskiej 1831–1834; przeor 1834–1837); Teodor Zatorski

Umowy i kontrakty³¹ zawarte przez klasztor karmelitów zostały uporządkowane rzeczowo-chronologicznie³². Można je znaleźć w obwolutach, które dotyczą nieruchomości, na które kontrakty zostały podpisane. Grupa dokumentów dotycząca umów kupna-sprzedaży jest związana z procesem powiększania gruntu klasztornego. Jest ona przechowywana wraz z darowizną Wojciecha Makucha, a więc stanowi podstawę prawną do gruntów, na których wybudowano klasztor a następnie murowany kościół. Okładka została opisana: „Fascuculus I sub lit[tera] A / Documenta ad erectionem Ecclesiae et Con / ventus in suburbio Halicensi

(prowincjał prowincji galicyjskiej 1855–1858; przeor 1849–1852); Hieronim Kolański (prowincjał prowincji galicyjskiej 1871–1874; przeor 1865–1871, 1874–1883), Karol Milanyk (prowincjał prowincji galicyjskiej 1874–1877, 1877–1880, 1880–1883, 1889–1893, przeor 1852–1855). AKKr 338, Liber Memorabilium Conventus Leopoliensis Ordinis Carmelitarum Antiquae Regular[is] Observ[antis], s. 315–316; B. A. Tomaszewski, *Dzieje klasztoru OO. Karmelitów na Piasku w Krakowie*, Kraków 1970, s. 58, 110–111 (AKKr 150/32, msp); B. Pank, *Prowincjałowie karmelitów...*, s. 75–78.

³¹ W aktach klasztornych można odnaleźć „umowy”, „kontrakty” oraz „umowy czyli kontrakty”. Umowy dawały początek zobowiązaniu (*obligatio* – konieczność prawna wymagająca świadczenia jednej strony na korzyść drugiej) lub przenosi zobowiązanie. Kontrakt natomiast to umowa zawarta prywatnie. Umowa czyli kontrakt to pismo na podstawie którego powstaje zobowiązanie. W końcu zarówno umowa jak i kontrakt w języku potocznym używane są jako synonimy. Zob. P. Burzyński, *Prawo polskie prywatne*, t. 2, Kraków 1871, s. 497–498; Z. Gloger, *Encyklopedia staropolska*, t. 3, Warszawa 1902, s. 79.

³² Archiwum uporządkował najprawdopodobniej o. Ignacy Chodynicki (28 lutego 1786–11 grudnia 1847), historyk samouk (m.in. autor prac z zakresu historii Lwowa oraz zakonu karmelitańskiego). Od rozpoczęcia życia zakonnego (1805) do śmierci przebywał w większym klasztorze lwowskim. Pochowany na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie. Zob. *Catalogus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Archidioeceseos Leopolitanae R. L. pro anno dmini MDCCCXXXIX*, Lwów 1839, s. 126; W. Zawadzki, *Literatura w Galicji (1772–1848)*, Lwów 1878, s. 72–73; Chodynicki Ignacy, [w:] *Encyklopedia Kościelna*, t. 3, red. M. Nowodworski, Warszawa 1874, s. 280; K. Lewicki, *Chodynicki Ignacy*, [w:] PSB, t. 3, s. 376; J. Wojnarowski, *Chodynicki Ignacy*, [w:] EK, t. 3, red. R. Łukaszyka, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, Lublin 1979, kol. 206; M. Banaszak, *Chodynicki Ignacy*, [w:] *Słownik Polskich Teologów Katolickich*, t. 1, red. H. Wyczawski, s. 307–308; B. Pank, *Prowincjałowie karmelitów...*, s. 75; J. Wołczański, *Katalog grobów duchowieństwa rzymskokatolickiego, grekokatolickiego i ormiańskokatolickiego na cmentarzu łyczakowskim we Lwowie*, „Nasza Przyszłość”, t. 87(11):1997, s. 332; J. Marecki, *Uczeni w habity przyobleczeni*, „Folia Historica Cracoviensia”, t. 21:2015, s. 80.

spectantia / a no 1 ad 29”³³, daty skrajne naniesione ołówkiem zostały sporządzone ręką dr. Wacława Kolaka³⁴ w trakcie opracowywania akt.

Karmelici gdy otrzymali dom z ogrodem od Wojciecha Makucha przystąpili do powiększania działki z myślą o budowie klasztoru. Z tego powodu byli zainteresowani sąsiednimi gruntami. W ten sposób nabyli dom, ogród i stajnię należącą do Tomasza Szczyrzeckiego, jego żony Zofii i córki Doroty³⁵. Pod tekstem umowy znajduje się oświadczenie, iż sprzedający odebrał kwotę 120 złotych polskich. Umowa została spisana na bifolium w języku określanym współcześnie jako średnio-polski, czarnym atramentem. Na dokumencie daje się zauważyć mocno niewprawną rękę pisarza. Na ostatniej stronie naniesiono inną już ręką adnotację „Szczyrcki vendit / fundum / sine actu et data/ Gdzie wrota wielkie na / poddworze”. Jest również nowszy regest sporządzony czarnym atramentem: „Kontrak przedaży / grontu Mazgaiowski / nazwanego ad sław[etnego] Szczyrzeckiego OO / Karmelit[ów] służacy na / ten gdzie wrota byli”. Być może nazwa Mazgajowski Fundus pochodzi od wcześniejszego właściciela gruntu, ale na obecnym etapie badań nie udało się tego ustalić. Należy stwierdzić, że umowa pochodzi z lat 30. XVII wieku.

W 1645 r. karmelici kupili dom, który stał przy rogu nowo wybudowanego klasztornego refektarza na ulicy Garncarskiej od krawca Balcera Chądnikowskiego i jego żony Mariny³⁶. Przeor klasztoru o. Łukasz Drozdowski zapłacił 160 złotych polskich za tę nieruchomości. W dokumencie przeor występuje wraz z całym konwentem podkreślając, że zakupu dokonuje w imieniu wszystkich członków wspólnoty. Dokument został uwierzytelniony podpisem „Baltazar Chodakowski ręką swoją własną podpisuje się” oraz listą świadków zapowiedzianą w dokumencie w jego końcowej części, przed datacją. Cały

³³ AKKr 354, [nlb].

³⁴ Wacław Kolak (10 IX 1923–14 X 2007) – historyk, archiwista. Studiował historię i historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim (1946–1952); doktorat uzyskał w 1982 r. Uporządkował m.in. archiwa benedyktynek w Staniątkach i krakowskich augustianów oraz karmelitów. Zob. J. Marecki, S. Sułeckie, *Kolak Wacław Michał*, [w:] *Słownik biograficzny polskich archiwistów kościelnych*, red. J. Marecki, Kraków 2017, s. 59–64.

³⁵ AKKr 354, I fasc. sub. lit. A, s. 57–60, Kontrakt sprzedaży gruntu oo. Karmelitom przez Tomasza Szczyrzeckiego, [b. d.].

³⁶ E. Rudnicka-Fira, *Imiennictwo krakowian od XVI do XVII wieku na tle historii i kultury*, Kraków 2013, s. 234.

dokument został sporządzony tą samą ręką, można, więc domniemywać, że sporządził go sam Baltazar Chodakowski³⁷.

Agnieszka Domagalina w krótkim dokumencie sporządzonym w 1646 r. opowiada historię nieszczęść, które ją spotkały³⁸. Znalazła się w trudnym położeniu finansowym ze względu na chorobę, na którą cierpiała przez piętnaście lat. Zapożyczyła się w klasztorze karmelitów lwowskich zastawiając, jak pisze: „grunt moy własny y Budynek podle kamienice Snopko/wskiej na Przedmieściu Halickim Lwow[skim]”. Początkowo pożyczyła 5 złotych, w roku 1647 – 150 złotych i w kolejnym roku kolejne 150 złotych już w czasie oblężenia miasta przez kozaków. Gdy wrogowie opuścili miasto, całe Przedmieście Halickie zostało spalone, a Agnieszka zapożyczyła się u karmelitów na kolejne 120 złotych, by odbudować swój dobytek. Pisemnie oświadczyła, że „dla lepszej wiary ręką własną moją podpisuie się” jednak, nie został umieszczony podpis. Poniżej dokumentu Jan Domagalicz świadczy, iż był obecny osobiście, gdy jego matka brała pieniądze od ojców karmelitów. Dla potwierdzenia wiarygodności dokumentu poproszono świadeka Stanisława Kowala, Litwina, którego podpis również znajduje się pod dokumentem. Na odwrocie znajduje się adnotacja: „Testamentum Doma / galewiczowey / 1649 a[nno] / pro Domo”.

Kolejny kontrakt został zawarty z Jakubem Skibickim, ślusarzem i „przedmieszczaninem lwowskim”³⁹. Dotyczył on sprzedaży jego domu karmelitom za 600 złotych. Połowa tej sumy została zapłacona od razu, natomiast druga połowa miała być uiszczona w dniu wspomnienia św. Jana Chrzciciela. Poniżej podpisu Jakuba Skibickiego z żoną Łucją znajdują się dwa inne podpisy. Te same podpisy widnieją pod adnotacją „Die 28 P. Jacub od nas wziął fl. sto”. Na odwrocie umieszczono krótki regest, wykupując w ten sposób okoliczne nieruchomości⁴⁰. Dzięki temu karmelici pozyskali odpowiedniej wielkości działkę do budowy kościoła i klasztoru.

³⁷ AKKr 354, I fasc. sub. lit. A, s. 93–94, Umowa kupna domu przez klasztor karmelitów we Lwowie, 23 V 1644.

³⁸ AKKr 334, I fasc. sub. lit. A, s. 97, Agnieszka Domagalina poświadcza zaciągnięty dług u OO. Karmelitów, 1649.

³⁹ AKKr 354, s. 99, Umowa sprzedaży domu pomiędzy Jakubem Skibickim a klasztorom karmelitów, 28 III 1647.

⁴⁰ Por. AKKr 354, s. 103, Umowa sprzedaży nieruchomości Stanisława Jaskowskiego i jego żony Elżbiety klasztorowi karmelitów.

Klasztor starał się również uregulować sprawę kłopotliwą dla konwentu, a związane z nowym podziałem działek. Karol Gavani doktor medycyny, którego dom graniczył od północy z gruntem klasztoru⁴¹, zobowiązał się do zostawienia pomiędzy swoim parkanem a murem klasztoru drogi publicznej (*ab antiquo*) szerokiej na sześć łokci. Oprócz tego, w wypadku gdy zbuduje on parkan, rury dostarczające wodę do klasztoru (*aquaeductus*) miały znaleźć się za parkanem na terenie Gavianiego. Tym samym zobowiązał się on do udzielenia dostępu do nich, kiedy będzie to potrzebne („w dzień y w nocy”), aby można było naprawić uszkodzenie. W przypadku wprowadzenia jakichkolwiek zmian w ogrodzie obiecał również na własny koszt zabezpieczyć swobodny przepływ wody przez rury do klasztoru.

Duża grupa kontraktów znajdująca się w archiwum lwowskiego klasztoru karmelitów dotyczy dzierżawy klasztornych kamienic. Już 24 czerwca 1768 r. karmelici dzierżawili tzw. kamienicę Snopkowską Mikołajowi Białeckiemu⁴². Użytkował on kamienicę wraz „ze wszystkimi w niej pomieszkaniem, izbami, izdebkami, pokojami na dolnej i górnej kondygnacji znajdujące się tudzież piwnicami, stajniami y ze wszystkimi do niej przynależnościami”. Kontrakt został podpisany na jeden rok, brak jest adnotacji o jego przedłużeniu lub zerwaniu jednak można przypuszczać, że trwał on do czasu podpisania umowy z kolejnym dzierżawcą w 1772 r.

Wszystkie umowy posiadają podstawowe elementy, których wymaga się od dokumentacji tego typu, tj. określają strony umowy, przedmiot, czas trwania oraz zobowiązania stron. We wszystkich umowach podkreśla się również, że zostały zawarte dobrowolnie, co wyrażone jest za pomocą sformułowań, takich jak: „zeznawam [...] tym pisaniem naszym, żeśmy nie z żadnego przymusu, ale dobrowolnie dom nasz własny [...] przedali”⁴³. Pod treścią dokumentów kolejni przeorowie umieszczali adnotacje dotyczące przyjęcia zapłaty czynszu, przedłu-

⁴¹ AKKr 355, II fasc. A. 5, [nlb], Umowa pomiędzy Karolem Gavani a klasztorom, 3 XI 1735; 355; Por. AKKr 355 II fasc. A. 6, [nlb], Ekstrakt z ksiąg miejskich lwowskich oblaty umowy pomiędzy Karolem Gavani a klasztorom, 14 VI 1736.

⁴² AKKr 355, II fasc. A, [nlb], Umowa pomiędzy ks. Walerianem Graszczyńskim przeorem i całym konwentem karmelitów a Mikołajem Białeckim, 24 VI 1768.

⁴³ AKKr 354, s. 99, Umowa sprzedaży domu pomiędzy Jakubem Skibickim a klasztorom karmelitów, 28 III 1647.

zenia umowy lub jej rozwiązania⁴⁴. W przypadku podpisania umowy z Żydami lwowskimi umieszczali oni również potwierdzenie podpisania kontraktu w jidysz⁴⁵, jak to można zobaczyć na umowie z Lewkiem Landysem⁴⁶.

Niezwykłe ważnym elementem jest uwierzytelnienie dokumentu. Zazwyczaj przed datacją pojawia się formuła zapowiadająca własnoręczny podpis przybierała ona np. formę: „Dla lepszej wiary y pewności przy ludziach y sąsiadach naszych niżej podpisanych rękami [własnymi] podpisaliśmy się”. Przykładano również pieczęcie obok podpisów, zarówno klasztorną jak i sygnetowe⁴⁷. Często na końcu kontraktu pojawia się też lista świadków z własnoręcznymi podpisami lub własnoręcznie postawionym znakiem x⁴⁸.

Umowy i kontrakty stanowią istotny zabytek piśmiennictwa. Są niezrównanym źródłem wiedzy o aktywności gospodarczej klasztoru i pobieranych czynszów. Mają one również nieocenione znaczenie w zakresie badań nad praktykami piśmiennictwa pragmatycznego lwowskiego

⁴⁴ Zob. AKKr 356 II fasc. D, [nlb], Umowa pomiędzy konwentem klasztoru a Tyburem Sciborskim, 1 V 1792; AKKr 356 II fasc. D, Umowa dzierżawy gruntu na Kaliczej Górze pomiędzy konwentem klasztoru a Tyburem Sciborskim, 1 V 1793.

⁴⁵ AKKr 356, II fasc. E, [nlb], Umowa pomiędzy większym klasztorem lwowskim a Lewkiem Landysem, 9 X 1737.

⁴⁶ Lewko Landys (vel Landes) – burmistrz kahalny, faktor arcybiskupa lwowskiego Mikołaja Wyżyckiego (1737–1757). Zob. *Potwierdzenie rabina lwowskiego Lewka Landesa przez arcybiskupa lwowskiego Mikołaja Wyżyckiego, Lwów 1742*, [w:] M. S c h o r r, *Organizacja Żydów w Polsce (od najdawniejszych czasów aż do r. 1772)*, Lwów 1899, s. 93; M. B a ł a b a n, *Dzielnica żydowska i jej zabytki*, Lwów 1909, s. 77; *Sąd podwojewódzki burmistrzów Izraela Szmuklerza i Litmana karze odjęciem urzędu i grzywnami za nierzetelną gospodarkę pieniężną, 1742*, [w:] Z. P a z d r o, *Organizacja i praktyka żydowskich sądów podwojewódzkich w okresie 1740–1772 na podstawie lwowskich materiałów archiwalnych*, Lwów 1903, s. 190–191; Ł. C h a r e w i c z o w a, *Czarna kamienica*, 1935, s. 77; С. П а х о л к і в, *Боргова проблема галицьких кагалів: до історії її виникнення та вирішення за Марії Терезії та Йосифа ІІs*, „Україна Модерна”, Число 24:2017, с. 22–23.

⁴⁷ AKKr 355, II fasc. A, [nlb], Umowa pomiędzy ks. Joachimem Gozdowskim i konwentem karmelitów a Janem Kaszyckim, 24 VI 1771; AKKr 355, II fasc. A, [nlb], Umowa pomiędzy konwentem karmelitów a Piotrem Tullim, 20 VII 1776; AKKr 355, II fasc. A, [nlb], Umowa pomiędzy onwentem karmelitów a Piotrem Tullim, 20 VII 1782; AKKr 356, II fasc. D, [nlb], Umowa pomiędzy konwentem karmelitów a Johannem Fisherem, 11 XI 1780.

⁴⁸ Zob. AKKr 356 II fasc. D, [nlb], Umowa dzierżawy gruntu na Kaliczej Górze pomiędzy konwentem klasztoru a Józefem Witowskim, 5 IX 1797.

środowiska zakonnego oraz mieszczan i Żydów lwowskich. Umowy i kontrakty stanowiące integralną część archiwum klasztoru lwowskiego rzucają światło na problematykę kształtowania się i rozwoju procesów aktotwórczych w kancelariach klasztornych. Nie można pominąć faktu, że tego typu źródła posiadają walor samoświadectwa⁴⁹ i usprawiedliwienia, ponieważ gdy strona kontraktu podpisanego z klaszorem opisuje swoją trudną sytuację rodzinną, zdrowotną czy ekonomiczną, czyni to, by wytłumaczyć się przed swoimi potomkami z decyzji o podpisaniu umowy czy kontraktu.

Należy podkreślić, że podjęcie w przeszłości pogłębionych badań nad kancelarią większego klasztoru lwowskiego karmelitów starej obserwy pomoże rzucić światło na całość dokumentacji wytworzonej przez zakonników w tym na procesy archiwotwórcze oraz dzieje zgromadzonej dokumentacji.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

Archiwalne

Archiwum Klasztoru Karmelitów Na Piasku w Krakowie

AKKr 150/32, Tomaszewski B. A., *Dzieje klasztoru OO. Karmelitów na Piasku w Krakowie*, Kraków 1970, s. 58, 110–111 (msps).

AKKr 338, *Liber Memorabilium Conventus Leopoliensis Ordinis Carmelitarum Antiquae Regular[is] Observ[antis]*.

AKKr 339, *Kronika klasztorna oo. Karmelitów we Lwowie*, s. 43–45.

AKKr 354, I fasc. sub lit. A, s. 5–6, *Ekstrakt z ksiąg miejskich gródeckich oblaty zapisu Wojciecha Makucha dla karmelitów starej obserwy*, 6 V 1616.

AKKr 354, I fasc. sub lit. A, s. 21–23, *Ekstrakt z ksiąg miejskich porozumienia magistratu z karmelitami*, 1624.

AKKr 354, I fasc. sub lit. A, s. 57–60, *Kontrakt sprzedaży gruntu oo. Karmelitom przez Tomasza Szczyrzeckiego*, [b. d.].

AKKr 354, I fasc. sub lit. B, s. 5, *Dokument Stanisława Bonifacego Mniszecha dla lwowskiego klasztoru karmelitów*, 12 I 1643.

⁴⁹ A. R o s a, *Egodokumentalność polskiego zasobu archiwalnego*, [w:] *Toruńskie Konfrontacje Archiwalne*, t. 3: *Archiwistyka między różnorodnością a standaryzacją*, red. W. C h o r ą ż y c z e w s k i, A. R o s a, Toruń 2013, s. 103–112.

- AKKr 354, I fasc. sub lit. A, s. 27, Kopia zezwolenia arcybiskupa lwowskiego i wieczystego administratora opactwa sieciechowskiego Jana Andrzeja Próchnickiego na budowę klasztoru karmelitańskiego przy ulicy zwanej Garncarską we Lwowie, 8 I 1625.
- AKKr 354, I fasc. sub. lit. A, s. 35–36, Umowa kupna domu przez klasztor karmelitów we Lwowie, 23 V 1644.
- AKKr 334, I fasc. sub. lit. A, s. 97, Agnieszka Domagalina poświadcza zaściągnięty dług u OO. Karmelitów, 1649.
- AKKr 354, I fasc. sub. lit. A, s. 99, Umowa sprzedaży domu pomiędzy Jakubem Skibickim a klasztorem karmelitów, 28 III 1647.
- AKKr 354, I fasc. sub. lit. A, s. 103, Umowa sprzedaży nieruchomości Stanisława Jaskowskiego i jego żony Elżbiety klasztorowi karmelitów.
- AKKr 355, II fasc. A. 5, [nlb], Umowa pomiędzy Karolem Gavani a klasztorem, 3 XI 1735.
- AKKr 355 II fasc. A. 6, [nlb], Ekstrakt z ksiąg miejskich lwowskich oblaty umowy pomiędzy Karolem Gavani a klasztorem, 14 VI 1736.
- AKKr 355, II fasc. A, [nlb], Umowa pomiędzy ks. Walerianem Graszczyńskim przeorem i całym konwentem karmelitów a Mikołajem Białeckim, 24 VI 1768.
- AKKr 354, [nlb], obwoluta fasykułu.
- AKKr 356 II fasc. D, [nlb], Umowa pomiędzy konwentem klasztoru a Tyburem Sciborskim, 1 V 1792.
- AKKr 356 II fasc. D, [nlb], Umowa dzierżawy gruntu na Kaliczej Górze pomiędzy konwentem klasztoru a Tyburem Sciborskim, 1 V 1793.
- AKKr 356, II fasc. E, [nlb], Umowa pomiędzy większym klasztorem lwowskim a Lewkiem Landysem, 9 X 1737.
- AKKr 355, II fasc. A, [nlb], Umowa pomiędzy ks. Joachimem Gozdowskim i konwentem karmelitów a Janem Kaszyckim, 24 VI 1771.
- AKKr 355, II fasc. A, [nlb], Umowa pomiędzy konwentem karmelitów a Piotrem Tullim, 20 VII 1776.
- AKKr 356, II fasc. D, [nlb], Umowa pomiędzy konwentem karmelitów a Johannem Fisherem, 11 XI 1780.
- AKKr 356 II fasc. D, [nlb], Umowa dzierżawy gruntu na Kaliczej Górze pomiędzy konwentem klasztoru a Józefem Witowskim, 5 IX 1797.

Drukowane

- Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie*, t. 5, Lwów 1875.
- Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie*, t. 10, Lwów 1884.
- Annalium Urbis Leopoliensis, Tomus Extravagans. Juris Publici et Privati, Revolutiones in Regno et Continentia; praesertim in Provinciis Russie, Ecclesiastica et Civilia Bona et Mala, Prospera, et Adversa, Casus et eventus varios*

- variorum, in varii Rebus, Personie, et Materii, Enuntians: Orbita temporum et Fortunae rotatos. Periodo autem satis rotunda antea Perillustris Adm. Rdi. Dni. Joannis Thomas Josephowicz Canonici Cathedralis Leopoliensis. Evolutos. Nunc cura ac Labore Adm. Rdi. Pris. Sac. Th. Mri. et D. Valeriani Gruszczyński Dffris Proviae Priori Cntus joris. Leopoli. Carmelitarum. In novum exemplar reproductos et ordinatos Cum additione Indicis copiosi Contentorum, ad Calamum Amanucensis Religiosi ejusdem Ord. Novitii, Porrectus, Pro usu Carmelitarum Ad eruditionem, notitiam et memoria Posteriorum Datus Anno Salutis nostrae 1769. In eodem Contu Grli jori Leopoliensi Carmelitarum A. R. Q., [w:] Biblioteka Naukowego Zakładu imienia Ossolińskich poświęcone dziejom, bibliografii, rozprawom i wiadomościom naukowym, t. 9, Lwów 1844, s. 253–254.*
- Catalogus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Archidiececesis Leopolitanae R. L. pro anno dmini MDCCCXXXIX, Lwów 1839.*
- Catalogus universi venerabilis cleri saecularis et regularis archidiececesis leopolitanae ritus latini pro Anno Domini MDCCCLXXV, Leopoli 1875.*
- Corpus Constitutionum Ordinis Fratrum Beatissimae Virginis Mariae De Monte Carmelo, vol. 1: 1281–1456, red. E. R. L. Tinambunan, E. Boaga, Roma 2011.*
- Corpus Constitutionum Ordinis Fratrum Beatissimae Virginis Mariae De Monte Carmelo, vol. 2: 1456–1904, red. E. R. L. Tinambunan, Roma 2016.*
- Corpus Constitutionum Ordinis Fratrum Beatissimae Virginis Mariae De Monte Carmelo, vol. 3: 1904–1995, red. E. R. L. Tinambunan, E. Boaga, Roma 2014.*
- Potwierdzenie rabina lwowskiego Lewka Landesa przez arcybiskupa lwowskiego Mikołaja Wyżyckiego, Lwów 1742, [w:] M. Schorr, Organizacya Żydów w Polsce (od najdawniejszych czasów aż do r. 1772), Lwów 1899, s. 93.*
- Sąd podwojewódziński burmistrzów Izraela Szmuklerza i Litmana karze odjęciem urzędu i grzywnami za nierzetelną gospodarke pieniężną, 1742, [w:] Z. Pazdro, Organizacya i praktyka żydowskich sądów podwojewódzińskich w okresie 1740–1772 na podstawie lwowskich materyałów archiwalnych, Lwów 1903, s. 190–191.*
- Schematismus Ordinis Fratrum Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo A[ntiquae] R[egularis] O[bservantiae] in Provincia S[an]cti Josephi Sponsi B[eatae] V[iginis] M[ariae] Regni Galiciae cum M[agni] D[ucati] Cracoviensi Anno 1885, Cracovia 1885.*
- Szematyzm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1879, Lwów 1879, s. 306; Schematismus Ordinis Fratrum Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo A[ntiquae] R[egularis] O[bservantiae] in Provincia S[an]cti Josephi Sponsi B[eatae] V[iginis] M[ariae] Regni Galiciae cum M[agni] D[ucati] Cracoviensi Anno 1885, Cracovia 1885.*

Zbiory archiwalne. Dokument II do historii klasztoru Karmelitańskiego we Lwowie [cz. 1], „Rozmaitości”, nr 22 z dn. 1 VI 1859, s. 174–175; *Zbiory archiwalne. Dokument II do historii klasztoru Karmelitańskiego we Lwowie [cz. 2]*, „Rozmaitości”, nr 23 z dn. 8 VI 1859, s. 182–183.

Opracowania

- Banaszak M., *Chodynicki Ignacy*, [w:] *Słownik Polskich Teologów Katolickich*, t. 1, red. H. Wyczawski, Warszawa 1981, s. 307–308.
- Bałaaban M., *Dzielnica żydowska i jej zabytki*, Lwów 1909.
- Burzyński P., *Prawo polskie prywatne*, t. 2, Kraków 1871.
- Chodynicki I., *Historia stołecznego królestw Galicji i Lodomerji miasta Lwowa od założenia jego aż do czasów teraźniejszych*, Lwów 1829.
- Chodynicki I., *Wiadomość historyczna o fundacjach klasztorów zakonu karmelitańskiego niegdyś w Polsce i Litwie, a później pod panowaniem Austrii, Rosy i Pruss zostających*, Lwów 1846.
- Chodynicki Ignacy, [w:] *Encyklopedia Kościelna*, t. 3, red. M. Nowodworski, Warszawa 1874, s. 280.
- Dębiński J., *Karmelici trzewiczkowi i ich działalność ewangelizacyjna*, „Studia Włocławskie”, R. 19(2017), s. 473–492.
- Dębowska M., *Stan badań nad kancelariami kościelnymi*, „Archiva Ecclesiastica”, nr 4:2007, s. 7–18.
- Gębarowicz M., *Jan Andrzej Próchnicki*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 28, red. E. Rostworowski, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, 1984–1985, s. 547–550.
- Gloger Z., *Encyklopedia staropolska*, t. 3, Warszawa 1902.
- Horn M., *Mniszech Stanisław Bonifacy*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 21, red. E. Rostworowski, Wrocław 1976, s. 486–487.
- Kolak W., *Katalog Archiwum Klasztoru Karmelitów w Krakowie na Piasku*, Kraków 1997.
- Krętosz J., *Archidiecezja lwowska obrządku łacińskiego w okresie józefinizmu, 1772–1815*, Katowice 1996.
- Lewicki K., *Chodynicki Ignacy*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 3, red. W. Konopczyński, Kraków 1937, s. 376.
- Madurowicz-Urbańska H., *Stan badań nad historią Lwowa w latach 1772–1918*, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie” nr 126:1992, s. 31–43.
- Madurowicz-Urbańska H., *Lwów – stolica Galicji. Stan badań nad demograficznym, gospodarczym i cywilizacyjnym rozwojem miasta doby autonomicznej w świetle polskiej historiografii*, „Studia Austro-Polonica” nr 5:1997, s. 167–172.

- Małecki A., *Klasztory i zakony w Polsce w obrębie wieków średnich. Zakony żebracze*, „Przewodnik Naukowy i Literacki. dodatek R. 3:1875, s. 777–803.
- Marecki J., *Podstawowe pojęcia archiwalne (cz. 3). Kancelaria*, „Archiva Ecclesiastica”, nr 4:2007, s. 19–34.
- Marecki J., *Uczeni w habity przyobleczeni*, „Folia Historica Cracoviensia”, t. 21:2015, s. 79–102.
- Marecki J., Sulecki S., *Kolak Waclaw Michał*, [w:] *Słownik biograficzny polskich archiwistów kościelnych*, red. J. Marecki, Kraków 2017, s. 59–64.
- Panek B., *Prowincjałowie karmelitów na ziemiach polskich (1397–1997)*, „Saeculum Christianum”, R. 4:1997, nr 2, s. 43–83.
- Prokop K. R., *Arcybiskupi Halicycy i Lwowscy obrządku łacińskiego. Szkice biograficzne*, Biały Dunajec–Ostroróg 2010, s. 161–171.
- Przybyłowicz O. M., *Archiwalia proveniencji zakonnej diecezji krakowskiej w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie*, „Studia Źródłoznawcze”, t. 49:2011, s. 117–125.
- Purchla J., *Czy Lwów wybije się na „mikrokosmos”? Uwagi na marginesie książki Markiana Prokopowycza Habsburg Lemberg. Architecture, Public Space, and Politics in the Galician Capital, 1772–1914*, *West Lafayette, Indiana 2008*, ss. 365, „Kwartalnik Historyczny”, R. 119(2):2012, s. 341–363.
- Rdzak M., *Kancelarie kościelne w Polsce. Stan i perspektywy badań*, [w:] *Badania inspirowane chrześcijaństwem*, Kraków 2017, s. 92–103.
- Robótka H., Ryszewski B., Tomczak A., *Archiwistyka*, Toruń 1989.
- Rosa A., *Egodokumentalność polskiego zasobu archiwalnego*, [w:] *Toruńskie Konfrontacje Archiwalne*, t. 3: *Archiwistyka między różnorodnością a standaryzacją*, red. W. Chorążyczewski, A. Rosa, Toruń 2013, s. 103.
- Röskau-Rydel I., *Stan badań nad dziejami Lwowa w latach 1772–1848*, [w:] *Lwów. Miasto, społeczeństwo, kultura. Studia z dziejów Lwowa*, t. 2, red. H. Żaliński, K. Karolczak, Kraków 1998, s. 363–373.
- Rudnicka-Fira E., *Imiennictwo krakowian od XVI do XVII wieku na tle historii i kultury*, Kraków 2013.
- Ryszewski B., *Archiwistyka. Przedmiot, zakres, podział. Studia nad problemem*, Warszawa–Poznań 1972.
- Skoczek J., *Dotychczasowy stan badań nad dziejami i miastem Lwowa*, „Kwartalnik Historyczny”, R. 39:1925, s. 336–350.
- Sulecki S., *Księgozbiór klasztoru karmelitów na Piasku w Krakowie*, Kraków 2014.
- Trajdos T., *Karmelici we Lwowie w XV w.*, „Przegląd Historyczny”, nr 87/3:1996, s. 497–514.
- Wojnarowski J., *Chodynicki Ignacy*, [w:] *Encyklopedia Katolicka*, t. 3, red. R. Łukaszyka, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, Lublin 1979, kol. 206.

- Wołczański J., *Katalog grobów duchowieństwa rzymskokatolickiego, greckokatolickiego i ormiańskokatolickiego na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie*, „Nasza Przeszłość”, t. 87(11):1997, s. 324–374.
- Wyczawski H. E., *Przygotowanie do studiów w archiwach kościelnych*, Kalwaria Zebrzydowska 1989.
- Zawadzki W., *Literatura w Galicji (1772–1848)*, Lwów 1878.
- Zubrzycki D., *Kronika miasta Lwowa*, Lwów 1844.
- Пахолків С., Боргова проблема галицьких кагалів: до історії її виникнення та вирішення за Марії Терезії та Йосифа ІІ, „Україна Модерна”, Число 24:2017, с. 10–39.
-